

POSUDEK OPONENTA MAGISTERSKÉ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Anastázie Ryšková

Archeologie města Mostu (čp. 45-47). Vybrané kapitoly II

(Archeology of the town of Most (Nos. 45-47) Selected chapters II)

- Ústav pro archeologii, Filozofické fakulty, Univerzity Karlovy v Praze, 2021
- Vedoucí práce: doc. PhDr. Tomáš Velímský, CSc.
- Konzultant: prof. PhDr. Jan Klápště, CSc.
- Rozsah práce: text 98 str. rkp. (10 kap., včetně literatury a příloh), obrazové přílohy (15 tab., 72 obr.)

I. Stručná charakteristika práce

Hlavním cílem předložené diplomové práce (8. kap. + 2 kap. poznámkový aparát) je zpracování a následné vyhodnocení poznatků ze záchranného archeologického výzkumu trojice městských parcel (čp. 45-47) z území dnes již zaniklého královského města Mostu. Výzkum zde probíhal v letech 1977 a 1978 a dosud nebyl zcela vyhodnocen. Těžištěm je analýza nálezových souborů hmotné kultury převážně středověkého stáří z odhalených sídlištních objektů (především 13. a 14. stol.). Vedle vyhodnocení keramiky je zde pozornost zaměřena výběrově i na další kategorie movitých artefaktů (kachle, přesleny, sklo a předměty z organických materiálů), které jí slouží k následným úvahám na téma rekonstrukce podoby života zdejších obyvatelů a jejich aktivit. Doplnkovým tématem práce je problematika funkční interpretace objektů nalezených v zázemí měšťanských domů, řešení otázky spojené s hospodařením s vodou a nakládáním s odpady na jednotlivých parcelách. Získané poznatky jsou v obecnější rovině zasazeny do kontextu archeologického poznávání vrcholně středověkých měst.

Autorka při své práci spolupracovala na vyhodnocení objemově rozsáhlého materiálu s diplomantkou téhož oboru P. Kabeláčovou, která se však ve své práci (2021), zaměřila na jiné okruhy otázek a materiál.

II. Obsah, struktura práce a její cíle, použité metody, kritika pramene, argumentace, limity

Historie významného podkrušnohorského města Mostu je dnes v myslích řady lidí spojena s celkovou likvidací jeho historického centra v průběhu 2. poloviny 20. století. Připravovaná a následně realizovaná akce výrazně zasáhla i obor archeologie, který byl nucen na vzniklou situaci operativně reagovat záchrannou co největšího množství informací o minulosti rychle zanikajícího města. Svou povahou a výsledky se mostecké výzkumy výrazně zapsaly do dějin české archeologie středověku a přinesly řadu otázek, kterou jsou opakovaně testovány i na jiných lokalitách v rámci ČR. Obrovský fond z mosteckých výzkumů

nebyl dosud celkově vyhodnocen a tak je vždy pozitivní zprávou, že se najde odvážlivec, který se s metodickou pomocí původních autorů výzkumu pustí do velice obtížného úkolu zpracovat jeho vybranou část.

Ve své práci se vedle obecného historického přehledu a představení pozadí mosteckých záchranných výzkumů zaměřila hlavně na vyhodnocení části nálezového fondu a analýzu terénní dokumentace z mosteckých parcel. Z uvedeného základu pak byly odvozeny jednotlivé otázky zaměřené na rekonstrukci podoby měšťanského domu, jeho zázemí, se zaměřením na objekty studní a jímek. Na základě analýzy movitých nálezů byly výběrově posuzovány některé typy nálezů včetně jejich zasazení do obecného poznání středověké až raně novověké materiální kultury na našem území. Jak sama autorka uvádí v některých případech stav pro ni bylo limitem stav dochované dokumentace a podoba nálezového fondu. V této části lze ocenit přístup autorky k náročné inventarizaci nálezového fondu a pokus o jeho kritiku. Metodickým vodítkem pro vyhodnocování a datování nálezů především keramiky, se pro ní staly dnes již klasické studie J. Klápště, který na podkladě výzkumů z mosteckého domu čp. 226 definoval technologické třídy mostecké středověké a raně novověké keramiky (A-D) a rozdělil je do šesti chronologických fází.

Těžištěm této části je tak popis a interpretace zahlučených objektů typu studně a jímka, nalezených ve dvorní části měšťanské zástavby. U každého objektu je připojena specifikace nálezů se zaměřením na keramiku a její zařazení do jednotlivých tříd a fází. Vybrané keramické soubory z posuzovaných objektů pak následně umožňují autorce vytvořit keramické sekvence platné pro zkoumané parcely a jejich zastoupení v jednotlivých časových etapách středověkého vývoje města. Zjištěné výsledky nepřenášejí zásadní změnu v pohledu na vývoj mostecké keramiky a spíše potvrzují již definované trendy v jejím vývoji.

Vedle keramiky je prostor věnován i dalším typům nálezům hmotné kultury. Kromě skla, výrobků z kosti, dřeva a kůže, je detailnější pozornost věnována kachlům a přeslenům. Obzvláště soubor jedenácti pohárových kachlů z doby okolo roku 1300 umožnil formulovat závěry spojené s možnou podobou vytápění obytných prostor nejstarších mosteckých domů. Jejich existence a potvrzení na dalším místě docela vhodně zapadá do našich představ o podstatně ranějším uplatnění vyspělejšího vytápění domů pomocí kachlových kamen v našich zemích (obdobně ve shodě se zahraničním badáním). Obdobně je postupováno i u souboru přeslenů. Jejich přítomnost v sídlištním prostředí takřka po celé raně až vrcholně středověké období je známkou dlouhodobého přetrvávání domácího zpracování nití i ve městech. Použitá literatura k tématu v zásadě zcela dostačuje k jejich zasazení do proudu současného bádání. V případě snahy o posun interpretace středověkých přeslenů v našich zemích je možné doporučit i práce dosud nepublikované např. viz *Flek, F. 2003: Přesleny ze Staré Boleslavi a Levého Hradce. Příspěvek k raně středověkému textilnictví* [nepublikovaná bakalářská práce]. Praha, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy.

V závěru své práce se zaměřila na problematiku hospodaření s vodou a nakládání s odpadem na městských parcelách (kap. 7). Uvedenému tématu byla v minulosti věnována velká pozornost domácího i zahraničního bádání. Dostatečný přehled je představen na začátku této kapitoly věnované podobě nálezového prostředí, konstrukcím jednotlivých

objektů a výpovědi vyzvednutých nálezů. Trochu překvapivým tvrzením v této části, se kterým však nelze souhlasit je, že ...s jímkami mizí i doklady každodenního života 17. a 19. století (str. 69), což v posledních letech opakovaně dokládají nové publikace nálezů z městských nebo klášterních novověkých jímek (např. z Prahy Čiháková, J. - Müller, M. 2013: Hygienické zázemí koleje theatinů v Thunovské ulici na Malé Straně. Staletá Praha 29, č. 2, 120-184.)

Nejpočetněji z této skupiny objektů byly na sledovaných mosteckých parcelách zachyceny rozličně konstruované odpadní jímky, v menšině studny a zcela v nejmladším horizontu zbytky dřevěného vodovodu. Jejich typologické rozřídění a datování je pro autorkou klíčem k funkční interpretaci, která je však v řadě případů jak sama uvádí, pro nedostatek některých podstatných terénních informací nejednoznačná. Analýza zjištěných dat je pro ni prostředkem k rekonstrukci chronologického vývoje jednotlivých objektů na zkoumané ploše. Samotný výsledek však velkou změnu v našich úvahách bohužel nepřináší.

III. Formální, jazyková a grafická úprava práce, využití odborné literatury, přílohy

Předložená práce je napsána jazykově srozumitelnou formou, při dodržení všech náležitostí odborného výstupu, včetně potřebného poznámkového aparátu a citované literatury. Dílčím redakčním nedostatkem práce je absence některé citované literatury v závěrečném seznamu (namátkově *Cembrzyński 2011; Harder 2012* nebo *Sowina 2016*). Obrazová příloha práce zahrnující polohopisné plány zkoumaného místa, výběrovou terénní dokumentaci je s vědomím stavu původních předloh přijatelná. Opět i zde by neuškodilo lépe zpracovat polohovou situaci zaniklého města v soutisku současného stavu území a stavu minulého (např. se stabilním katastrem). Dokumentace nálezového fondu je předložena v kvalitní grafické podobě, odpovídající současným nárokům na publikaci archeologického materiálu (kombinace kreseb a fotografie). Pro přehlednost příloh doporučuji příště lépe pracovat s měřítkem nálezů.

IV. Doplnkové otázky k obhajobě

V předložené práci nebyl věnován prostor přírodním podmínkám lokality, přestože tyto údaje jsou pro archeology klíčem k pochopení podoby a limitů zkoumaného místa. Jakým způsobem nám může být přínosný pohled geologů a přírodovědců v otázce funkční interpretace objektů spojených s vodou a odpady. Je to v případě mosteckých nálezů možné?

V. Celkové zhodnocení práce

Závěrem svého posudku mohu konstatovat, že Anastázie Ryšková předložila obsahově kvalitní diplomovou práci vycházející z poctivé badatelské práce s archeologickými prameny z terénního výzkumu. Vstupní data limitovaná řadou faktorů (stáří výzkumu a stav

dokumentace a nálezového fondu), autorku neodradily od náročného úkolu zpracování fondu, jehož potenciál mohl být na začátku diskutabilní. V předloženém výsledku prokázala aplikaci zavedených metodických postupů pro práci s tímto typem dat, kritické myšlení, formulaci otázek zaměřených na rekonstrukci podoby středověkého města a jeho klíčové infrastruktury. Jedním z důležitých prostředků pro ni byly movité nálezy materiální kultury, které odpovídající formou vyhodnotila a zasadila do kontextu současného archeologického poznání. Získané výsledky tak mohou být dobrým odrazovým můstkem pro jejich další publikaci.

Z uvedeného důvodu mohu prohlásit, že:

předložená práce splňuje požadavky kladené na diplomovou práci a proto ji **doporučuji k následné obhajobě** a navrhuji hodnotit známkou **výborně (1)**.

28. ledna 2021

PhDr. Jaroslav Podliska, Ph.D.